

**MINICONFERENTIE OVER ZELFSTANDIG WONEN
DIEST - SEPTEMBER 2014**

PLAATS: ADL-centrum dienst Diest
Bergveld 7
3290 Diest

DATUM EN UUR: Vrijdag 26 september 2014
van 10.00 tot 12.00 uur

DEELNEMERS

- **Eddy Denayer** (Algemeen Directeur ADO Icarus)
Adres: ADO Icarus vzw Kempische Steenweg 293/8 3500 Hasselt
Telefoon: 011-85 85 87
E-mail: eddy.denayer@ado-icarus.be

- **Alex Verheyden** (Adjunct Algemeen Directeur ADO Icarus)
Adres: ADO Icarus vzw Kempische Steenweg 293/8 3500 Hasselt
Telefoon: 011-85 85 86
E-mail: alex.verheyden@ado-icarus.be

- **Chris Iemants** (Gebruiker en beheerder ADO Icarus)
Adres: Alfred Nobellaan 7 8500 Kortrijk
Telefoon: 056-20 00 58
E-mail: chris.iemants@skynet.be

- **Reinout Van der Sijpe** (Diensthoofd bewonerszaken bij cv Cordium)
Adres: cv Cordium Gouverneur Roppesingel 133 3500 Hasselt
Telefoon: 011-26 45 60
E-mail: alain.bielen@cordium.be

- **Jo Bollen** (Directeur cv Kempisch Tehuis)
Adres: cv Kempisch Tehuis Ringlaan 20 3530 Houthalen-Helchteren
Telefoon: 011-81 07 00
E-mail: jo.bollen@cvkt.be

- **Hannelore Knevels** (Sectorarchitect VMSW)
Els Struyf (Sectorarchitect VMSW)
Gerd De Keyser (Verantwoordelijke wonen en zorg VMSW)
Adres: VMSW Koloniënstraat 40 1000 Brussel
Telefoon: 02-505 44 49
E-mail: hannelore.knevels@vmsw.be

- **Jos Theunis** (Afdelingshoofd Zorg VAPH)
Adres: VAPH Sterrenkundelaan 30 1210 Brussel
Telefoon: 02-225 85 60
E-mail: jos.theunis@vaph.be

- **Lieve Houbrechts** (Adviseur wonen en zorg vzw Toegankelijkheidsbureau)
Adres: vzw Toegankelijkheidsbureau Belgiëplein 1 3500 Hasselt
Telefoon: 011-87 41 38
E-mail: lieve.houbrechts@toegankelijkheidsbureau.be

- **Herwig Teugels** (Directeur Kenniscentrum Woonzorg Brussel)
Adres: Kenniscentrum Woonzorg Brussel Sint-Gisleinsstraat 44 1000 Brussel
Telefoon: 02-513 53 48
E-mail: herwig.teugels@woonzorgbrussel.be

- **Nick Ceulemans** (Architect bij C.T. Architects en lesgever 'Wonen en Zorg' aan Universiteit Hasselt)
Adres: C.T. Architects Hoogbrugstraat 9 3740 Bilzen
Telefoon: 089-79 45 48
E-mail: nick.ceulemans@ctarchitects.be

- **Ann Gaublomme** (Raadgever Kabinet Jo Vandeuren)
Adres: Vlaams minister van Welzijn Koning Albert II Laan 35 bus 90 1030 Brussel
Telefoon: 02-552 64 00
E-mail: ann.gaublomme@ganspoel.be

VERONTSCHULDIGD

- **Bart Vrancken** (Directeur SHVM Woonpunt Zennevallei)
Adres: SHVM Woonpunt Zennevallei Molenborre 26/01 1500 Halle
Telefoon: 02-363 10 50
E-mail: bart.vrancken@wpz.be
- **Sofie Vanaenrode** (Gebruiker en beheerder ADO Icarus)
Adres: Sint-Pietersstraat 6 3890 Gingelom
Telefoon: 011-58 36 06
E-mail: sofie.vanaenrode@gmail.com

GESPREKSLEIDER

- **Jaak Geurts** (voormalig Algemeen Directeur van ADO Icarus, momenteel projectmanager)
Adres: ADO Icarus vzw Kempische Steenweg 293/8 3500 Hasselt
Telefoon: 089-35 70 08
E-mail: jaak.geurts@ado-icarus.be

VERSLAGGEVER

- **Fara Van Maele** (Directiemedewerker projecten ADO Icarus)
Adres: ADO Icarus vzw Kempische Steenweg 293/8 3500 Hasselt
Telefoon: 011-85 84 89
E-mail: fara.vanmaele@fokus-op-emancipatie.be

INLEIDING

Jaak Geurts, voorzitter miniconferentie

In het verleden organiseerde ADO Icarus enkele grootschalige denk- en studiedagen over de toekomst van het zelfstandig wonen voor personen met een ernstige lichamelijke beperking.

- De eerste conferentie organiseerde ADO Icarus al in 1996. Bedoeling van die studiedag was vooral om het zelfstandig wonen meer naambekendheid te geven in het Vlaamse zorglandschap en om zo te komen tot een substantiële uitbreiding van het aantal diensten.
- De volgende en voorlopig laatste studiedag dateert reeds van 2 april 2004 en was getiteld 'Diensten Zelfstandig Wonen: Gefocust' De ondertitel was misschien nog duidelijker: 'Een kritische kijk op het zelfstandig wonen in Vlaanderen'.
Het ging in de besprekingen dan ook eerder om het kritisch evalueren van de bestaande regelgeving en het aanbrenge van voorstellen tot verbetering en verruiming van het bestaande ondersteuningsaanbod.

Tussendoor vonden ook nog regelmatig overleggen plaats tussen de Vlaamse diensten voor zelfstandig wonen, het VAPH en (eventueel) andere betrokken actoren. Al die studiedagen en conferenties gingen steeds uit van een duidelijk regelgevend kader en een vast afgelijnde financiering voor de diensten voor zelfstandig wonen. En eigenlijk mogen we nu wel zeggen dat de sector van het zelfstandig wonen daarbij kon werken en nadenken vanuit een vrij unieke en comfortabele positie. (eerste soort van 'enveloppefinanciering').

Deze miniconferentie situeert zich in een geheel andere context. De gehandicaptensector staat voor een aantal ingrijpende en fundamentele veranderingen in de wijze waarop personen met een beperking in de toekomst ondersteund zullen worden en in de manier waarop deze ondersteuning zal gefinancierd worden. De invoering van de PVF (persoonsvolgende financiering) zet niet enkel de financiering van het ondersteuningssysteem op zijn kop, maar betekent ook het einde van het huidige erkennings- en financieringssysteem voor voorzieningen en instellingen voor personen met een beperking.

Deze (r)evolutie werpt ook een gans ander licht op de toekomst van de diensten voor zelfstandig wonen voor personen met een ernstige lichamelijke beperking en confronteert de sector met een ganse reeks van nieuwe vragen en uitdagingen.

- ✓ Uitdagingen en knelpunten bij het ontwikkelen en realiseren van toegankelijke en aangepaste woningen. Een verouderde en rigide regelgeving maakt het zoeken naar de meest gepaste oplossing vaak moeilijk en/of legt de creativiteit aan banden.
- ✓ Uitdagingen en knelpunten bij het correct toepassen van het nieuwe sociale huurbesluit. Zowel sociale huisvestingsmaatschappijen als diensten voor zelfstandig wonen botsen op problemen met inkomensgrenzen en eigendomsrechten, moeilijk af te stemmen wachtlijsten en leegstand.
- ✓ Uitdagingen en knelpunten die gelinkt zijn aan de nieuwe tendensen en ontwikkelingen in de organisatie en financiering van de ondersteuning van personen met een beperking.

BESPREKING

Omdat de verschillende thema's van de miniconferentie erg nauw bij elkaar aansluiten en met elkaar verweven zijn, werd bij de bespreking van knelpunten en uitdagingen geen vastomlijnd schema gehanteerd. Voor de verslaggeving werd wel teruggegrepen naar een aantal kapstokken waaraan de besprekingen werden opgehangen.

Vergunningen en erkenningen van (nieuwe) diensten voor zelfstandig wonen

- Jos Theunis van het VAPH informeert de aanwezigen over de stand van zaken in de zorgvernieuwing. Het kabinet van minister Vandeurzen en het VAPH zijn momenteel druk bezig met de operationalisering van het decreet op de PVF (Persoonsvolgende Financiering). Dit zal een aantal specifieke gevolgen hebben voor de erkenning en financiering van de voorzieningen van het VAPH. De persoonsvolgende financiering zal ook ingrijpende wijzigingen met zich meebrengen voor de sector van het zelfstandig wonen. Diensten voor zelfstandig wonen hebben in dit kader het nadeel van de kleinschaligheid. Om binnen de PVF te kunnen stand houden, zullen de diensten voor zelfstandig wonen, naast het uitbaten van de ADL-clusters, ook nog andere taken en diensten moeten opnemen. Bovendien zullen er in de toekomst geen specifieke nieuwe vergunningen en erkenningen meer worden gegeven voor de uitbouw van ADL-clusters. Het VAPH zal nog enkel erkenningen geven aan zorgaanbieders. De klassieke grenzen op basis van doelgroepen en van het specifieke zorgaanbod zullen wegvallen. Voorzieningen zullen enkel moeten werken binnen een ruimer regelgevend kader en moeten voldoen aan welbepaalde kwaliteitseisen.

- Alex Verheyden merkt op dat er onlangs nog vergunningen gegeven zijn aan nieuwe diensten voor zelfstandig wonen die uitgebouwd worden in Izegem, Sint-Niklaas, Brugge, Herentals en Kapellen. Hij vraagt zich af hoe deze diensten zullen erkend en gefinancierd worden in de nieuwe context.

Jos Theunis stelt dat deze diensten zullen behandeld worden zoals andere voorzieningen met een VIPA-buffer: wanneer zij klaar zijn met de bouw, moeten zij de nodige middelen krijgen voor de uitbating van de vergunde/erkende plaatsen. Met andere woorden: als een voorziening in de eerstvolgende jaren (2015/2016) opstart, zal die nog gesubsidieerd worden via een voorafname.

Voor diensten die nog geen vergunning kregen, liggen de zaken moeilijker en is er nog geen volledige duidelijkheid omdat zij zich in een grijze zone bevinden. Het systeem van de VIPA-buffer en VIPA-middelen is immers uitdovend.

Doelgroep van de diensten voor zelfstandig wonen

- De vertegenwoordigers van VMSW melden dat er momenteel binnen de programmatie van de zogenaamde 'middelen De Batselier' (bijzondere subsidies voor het bouwen van een ADL-cluster) voor verschillende projecten, onder meer Izegem en Beersel voor ADO Icarus, financiering voorzien is. Voor eventuele nieuwe projecten zullen andere wegen moeten bewandeld worden omdat er door het VAPH geen automatische erkenning meer zal afgeleverd worden voor 12 ADL-gebruikers. Dit is ook een nieuwe situatie voor de bouwheren, de sociale huisvestingsmaatschappijen die er niet meer zeker van zijn dat de aangepaste woningen door ADL-gebruikers zullen ingevuld worden. Er zou onder meer een probleem van leegstand kunnen opduiken.

Er moet daarom een degelijk toewijzingsbeleid komen, waarbij strikte criteria worden vastgelegd voor de toewijzing van de beschikbare aangepaste woningen.

Bovendien zullen aangepaste woningen in de toekomst niet meer in een cluster gebouwd worden maar meer verspreid liggen, zodat ADL-gebruikers verder van het ADL-centrum zullen wonen. De dienstverlenende organisaties moeten hun werking op de nieuwe situatie aanpassen.

- Jos Theunis van het VAPH bevestigt deze nieuwe uitdaging en stelt dat de diensten voor zelfstandig wonen verplicht zullen worden om hun werking zowel naar doelgroep als naar aanbod te differentiëren. Zij zullen niet enkel gebruikers uit de ADL-cluster, maar eventueel ook andere personen met een beperking die in de buurt wonen, moeten bedienen. Met andere woorden: de diensten zelfstandig wonen zullen in de toekomst voldoende slagkracht moeten hebben en een voldoende breed aanbod moeten realiseren om naast de bewoners van de ADL-cluster, ook andere personen met assistentienood te ondersteunen. Momenteel werken de meeste diensten voor zelfstandig wonen bijvoorbeeld al samen met reguliere diensten om een breder aanbod te realiseren, maar deze tendens zal in de toekomst versterkt moeten worden.
- Eddy Denayer stelt dat ADO Icarus al enige tijd werkt aan een breder dienstenaanbod in het kader van hun Centra voor Zelfstandig Leven. Bovendien worden momenteel voorzichtige stappen gezet naar andere doelgroepen. Zo heeft ADO Icarus in Lommel een samenwerking met het OCMW waardoor alarmassistentie voor senioren uit de buurt mogelijk wordt en wordt in Menen eenzelfde systeem uitgewerkt. Bij het uitbreiden van het aanbod en de doelgroep stellen zich twee belangrijke problemen. De grenzen van de verschillende welzijnsdomeinen (gehandicaptenzorg, bejaardenzorg, thuiszorg, ...) moeten kunnen doorbroken worden. Daarbij kan gebotst worden op de regelgeving en de initiatiefnemers in andere welzijnsdomeinen. Bovendien zijn er voor het ontplooiën van nieuwe activiteiten nieuwe en bijkomende financiële middelen nodig.
- Jos Theunis stelt dat bij de algemene introductie van het PVF-systeem de financiering voor een groot stuk gebaseerd zal zijn op het profiel van de gebruikers die door de organisatie ondersteund worden.
Chris Iemants merkt hierbij op dat een mogelijk gevolg van de invoering van de PVF kan zijn dat personen met een beperking niet meer dezelfde ondersteuning zullen kunnen krijgen als deze die er nu bestaat. Zo kan de ondersteuning die een persoon met een beperking aan huis krijgt van reguliere diensten nooit dezelfde zijn als de huidige ondersteuning vanuit de dienst voor zelfstandig wonen. Vooral de permanente oproepbaarheid van ADL-assistentie (24/7) moet overeind kunnen blijven.
- De vertegenwoordigers van het VMSW laten opmerken dat ook zij op het terrein van de huisvesting vaststellen dat de grens tussen personen met een beperking en senioren meer en meer vervaagt. Zij wijzen er op dat beide doelgroepen weliswaar een aantal gemeenschappelijke noden hebben, maar dat ook aandacht moet gegeven worden aan andere, meer specifieke noden en problemen van elke doelgroep.

Samenwerking tussen diensten voor zelfstandig wonen en sociale huisvestingsmaatschappijen

- Eddy Denayer stelt dat ADO Icarus momenteel een vrij uitgebreide wachtlijst heeft van personen die wachten op een plaats binnen een dienst voor zelfstandig wonen. Deze personen hebben zich rechtstreeks bij ADO Icarus aangemeld of bij een sociale huisvestingsmaatschappij. Er is een goede samenwerking tussen ADO Icarus en de verschillende sociale huisvestingsmaatschappijen op het vlak van de afstemming van de wachtlijsten en het toewijzen van ADL-woningen.
- Jo Bollen meldt dat cv Kempisch Tehuis al een ruime ervaring heeft opgebouwd in het bouwen en ter beschikking stellen van (aangepaste) woningen voor voorzieningen in de welzijnssector. De maatschappij bouwt daarbij woningen voor heel specifieke doelgroepen op vraag van en in samenspraak met welzijnsvoorzieningen. Er worden met de betrokken voorzieningen wel heel concrete en duidelijke afspraken gemaakt, onder meer in verband met mogelijke leegstand.
Zo heeft cv Kempisch Tehuis op dit moment een samenwerking lopen met vzw Stijn. Omdat de woningen niet steeds snel ingevuld worden, moet vzw Stijn de leegstand zelf financieren. Cv Kempisch Tehuis dient immers zelf al de volledige bouwkost te financieren. Daarnaast verhuurt cv Kempisch Tehuis verschillende ruimtes aan vzw Stijn om er personeel en een eventueel oproepsysteem onder te brengen.

Behoud van de specifieke meerwaarde van diensten voor zelfstandig wonen

- Eddy Denayer maakt duidelijk dat de specifieke meerwaarde van de diensten voor zelfstandig wonen de beschikbaarheid van permanent (24 uur op 24 en het ganse jaar door) oproepbare assistentie is. Te samen met de beschikbare alarmassistentie kan deze oproepbare assistentie het verschil maken voor mensen met een ernstige lichamelijke beperking. Deze specifieke meerwaarde van het zelfstandig wonen wenst ADO Icarus in de toekomst in elk geval te bewaren en te bewaken. Mogelijk zal ADO Icarus in het kader van de PVF in de toekomst meer gebruikers en dus meer aangepaste woningen nodig hebben om de permanentie te kunnen blijven financieren. Tevens zal er ook in het nieuwe financieringssysteem nog steeds een centrale nodig zijn van waaruit de assistenten vertrekken. Het is daarom belangrijk dat er ook in de toekomst nog een koppeling wordt gemaakt tussen wonen en zorg. Bovendien zal, net zoals nu, een stuk solidariteit moeten gevraagd worden van de gebruikers om voor iedereen binnen de buurt/regio oproepbare assistentie mogelijk te maken.

Uitbouw van proefprojecten

- Eddy Denayer informeert de aanwezigen over het feit dat ADO Icarus momenteel betrokken is bij een interessant proefproject rond wonen en welzijn in Halle. De plaatselijke sociale huisvestingsmaatschappij gaat op jaarbasis een aantal sociale woningen ter beschikking stellen van speciale doelgroepen. Personen die begeleid worden door een welzijnsvoorziening mogen gedurende twee jaar op proef wonen in een dergelijke woning. Wanneer deze proef na twee jaar positief wordt geëvalueerd, mogen de huurders deze woning blijven betrekken. Belangrijke voorwaarde is wel dat de betrokken personen uit de werkingsregio van de huisvestingsmaatschappij (Halle) komen. De partners van het project wijzen de woningen in consensus toe.

- De vertegenwoordigers van VMSW stellen dat er in het verleden reeds 11 interessante proefprojecten rond wonen en welzijn werden opgezet en gefinancierd. Zij zijn er voorstander van om meer ruimte te blijven voorzien om te experimenteren, om nieuwe pistes te bewandelen los van de bestaande regelgeving en over de grenzen van welzijnssectoren heen.
- Jos Theunis reageert hier op en stelt dat het VAPH al enige tijd stappen zet om voorzieningen binnen de gehandicaptensector in een meer regelluw kader te laten werken.
- Herwig Teugels van zijn kant meent dat het VIPA, dat in de toekomst vooral een kennis- en expertisecentrum zou moeten worden, zich bezig zou moeten houden met het uitwerken van een regelluw kader en het opzetten/begeleiden van experimenten in wonen en welzijn. Volgens hem zal de goede inbedding van de woningen in de toekomst mogelijk nog belangrijker worden omdat er moet nagegaan worden of er voldoende reguliere en specifieke diensten in de buurt aanwezig zijn om de bewoners met een beperking te ondersteunen.
- Eddy Denayer stelt dat de huidige regelgeving rond het zelfstandig wonen en de uitbouw van ADL-clusters ook erg beperkend en remmend werkt. Als het bijvoorbeeld mogelijk zou zijn dat assistenten ook buiten de ADL-cluster assisteren (via onder meer een mobiliteitspremie) zouden gebruikers zich vlotter kunnen verplaatsen. Dan wordt de inbedding niet meer allesbepalend.

Aanpasbaar/toegankelijk bouwen

- Nick Ceulemans merkt op dat ook mensen met een beperking in een gewone woning in de buurt willen wonen. Bovendien zouden alle mensen het nut en belang moeten inzien van toegankelijke woningen. Zij maken het wonen en leven voor iedereen gemakkelijker: personen met een beperking, bejaarden, langdurig zieken, maar ook voor mensen die tijdelijk, bijvoorbeeld door een ongeval, met mobiliteitsproblemen te kampen hebben. Hij stelt zich daarom de vraag of we niet van het concept van 'aangepaste woning' af moeten en een woningtype ontwerpen dat in zich al rolstoeltoegankelijk is zodat iedereen het kan gebruiken. Hij beseft dat dit impliceert dat sommige ruimtes mogelijk iets groter worden maar dat hoeft de huisvesting daarom niet automatisch duurder te maken.
- Hij heeft recent met zijn bedrijf een woning opgeleverd van 55 m² voor twee personen waarvan één persoon in een rolstoel zit. Deze woning is perfect bruikbaar voor mensen met een beperking omdat ze volledig op maat van de bewoners is gebouwd. De woning zou echter niet voldoen aan de regels en normen van VMSW.
- Lieve Houbrechts is er van overtuigd dat er voor bepaalde groepen van zeer zwaar zorgbehoeftigen altijd specifieke aangepaste woningen nodig zullen zijn.
- Door meerdere deelnemers wordt gewezen op het belang van 'aanpasbaar bouwen'. Als argument wordt onder meer aangegeven dat wanneer een woning volledig op maat van een bepaalde persoon wordt gebouwd, deze woning mogelijk helemaal niet meer functioneel is voor een andere bewoner.

- Jaak Geurts verwijst naar het Zweedse model. Bij alle nieuwbouwprojecten moet minstens 25% van de woningen volledig toegankelijk en aangepast zijn voor personen met een beperking. Alle andere woningen moeten tenminste 'bezoekbaar' zijn voor mensen met een ernstige beperking. Een dergelijke regelgeving zou ook in België ingevoerd kunnen worden. Jo Bollen stelt dat het technisch niet altijd mogelijk is alle woningen toegankelijk te maken. Tegen een helling kan er bijvoorbeeld niet toegankelijk gebouwd worden.

- Reinout Van der Sijpe laat weten dat cv Cordium zeker bereid is om na te denken over het bouwen van aangepaste/aanpasbare woningen in overleg met welzijnsvoorzieningen maar stelt zich de vraag, op basis van ervaringen in het verleden, of deze woningen wel ingevuld zullen geraken.
- Eddy Denayer antwoordt hier op dat uit de wachtlijst van ADO Icarus en anderen blijkt dat er in Hasselt een zeer grote vraag is naar aangepaste woningen. Tevens meldt hij dat een zusterorganisatie van ADO Icarus, Fokus op Emancipatie, net een database van aangepaste woningen heeft gelanceerd (woonzorg.fokusopemancipatie.be). Via deze database kunnen personen met een beperking, personen uit hun netwerk en professionelen op zoek gaan naar een aangepaste woning. Tevens zullen via deze database blinde vlekken zichtbaar gemaakt kunnen worden.
- Eddy signaleert tenslotte dat naast toegankelijkheid ook bruikbaarheid van woningen erg belangrijk is. Mensen met ernstige lichamelijke beperkingen moeten daarom kunnen beschikken over de gepaste aanpassingen en hulpmiddelen. Toch botst ADO Icarus regelmatig met de VAPH-regelgeving omtrent IMB (hulpmiddelen en aanpassingen). Zo worden er vanuit ADO Icarus bij nieuwe ADL-clusters geen aanpassingen meer voorzien in het sanitair omdat deze te individueel en specifiek zijn. Het VAPH van zijn kant stelt dat dergelijke aanpassingen tot de standaarduitrusting behoren en betaalt de kosten van deze aanpassingen niet terug aan de gebruiker. Jos Theunis stelt dat het VAPH zeker voldoende begrip kan opbrengen voor deze zienswijze maar dat de provinciale medewerkers nog niet altijd voldoende soepel kunnen omgaan met de regels ter zake.
- De vertegenwoordigers van het VMSW sluiten af met de vaststelling dat inzake aangepast en aanpasbaar bouwen van alle betrokken actoren (overheden, huisvestingsmaatschappijen en promotoren, dienstverlenende organisaties) soepelheid en creativiteit moet verwacht worden. Alle actoren moeten daarbij doordrongen zijn/worden van dezelfde visie.